

เทศน์เช้า วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว! ตั้งใจฟังธรรมนะ เรามาทำบุญกุศลแล้ว เราเสียดละทาน วัตถุประสงค์ของเราามาเพื่อเสียดละทาน เวลาไปวัดแล้วเขาให้ธรรมทาน ให้ธรรมทาน มาวัดแล้วมันมีสิ่งใดที่มันสะกดใจเรา สิ่งนั้นมันจะเกิดปัญญาขึ้น ธรรมคือปัญญาธรรม ถ้ามีสติมีปัญญามันจะแยกแยะ มันจะเข้าใจ พอเข้าใจแล้วมันจะไม่มีสิ่งใดคดถ่วงในหัวใจใจ ไม่หงุดหงิด ไม่มีสิ่งใดว่า ทำไมไม่เป็นอย่างนั้น ทำไมไม่เป็นอย่างนั้น

คุณิ เราเกิดในประเทศอันสมคฺวระนะ รัฐบาลเขาหยุดงานให้ เขาหยุดงานให้ คนที่เขาไปวัดไปวา เราน่าชื่นชมเขาใหม่ คนที่เขาไปวัดไปวา กัน เพราะอะไร เพราะทุกคนแสวงหาคุณงามความดี ทุกคน เราต้องการให้ทุกคนเป็นคนดี ถ้าเขาไปวัดไปวา เราก็ควรจะภูมิใจกับเขา นั่นระดับของท่านใจ เวลาเขาหยุดงานๆ เขาให้ไปวัดไปวา ไปวัดไปวา ไปทำไม เราทำงานกันทั้งปีทั้งชาติ มันคดถ่วงหัวใจ มันบีบคั้นหัวใจ แล้วมันจะระบายที่ไหนล่ะ เวลาจะระบายที่ไหนก็ไประบายในบ้านใจ ไประบายลงลูกหลานของเรา ไประบายลงเด็กของเรา ใจเด็กมันก็คอยรับแต่สิ่งที่พ่อแม่ระบายให้หรือ

ถ้ามันจะระบาย นี่ใจ เขาให้ไปวัดไปวา สิ่งที่คดถ่วงหัวใจ คายมันออก คายมันออกด้วยอะไร คายมันออกด้วยสติด้วยปัญญา ด้วยธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันเป็นสัจธรรม มันเป็นสัจจะ เป็นสัจจะมันเป็นอย่างนี้ แต่เราต้องการให้เป็นแบบที่เราพอใจใจ

วันนี้วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสำคัญที่ไหน? สำคัญที่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ตรัสรู้ธรรมขึ้นมา มันจะมีคุณธรรมที่ไหน มันก็คนเหมือนกันนะ คนเหมือนคน ทำไมเรากราบคารวะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าล่ะ ทำไมเราเชื่อฟังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าล่ะ

เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านได้ถอนอวิชชาค้นหาความทะยานอยากในใจของท่านทั้งหมด ถ้ามั่นถอนค้นหาความทะยานอยากในใจของท่านทั้งหมด ท่านเป็นพระอรหันต์ ท่านรู้แจ้ง อนาคตังสญาณ รู้อนาคต รู้ทุกๆ อย่างเลย แต่เรื่องอย่างนี้มันเป็นเรื่องโลกๆ ใจ แต่ความรู้ที่สำคัญที่สุดคือความรู้การถอดถอนอวิชชา การถอดถอนค้นหาความทะยานอยากในใจของเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยอันนี้ไว้ แต่นั่นเป็นคุณสมบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญาธิการมาก พอสร้างสมบุญญาธิการมาก ก็มีสติมีปัญญามาก กว้างขวางมาก กว้างขวางมากก็เพื่อปรารธนามารื้อสัตว์ขันธ์สัตว์ใจ

ไอ้เรามั่นสาวกสาวกะ ไอ้คนจีทุกขจีขี้ยาก ไอ้กิเลสบีบคั้นในหัวใจ ถ้ามั่นทำให้เรามีความชุ่มชื่นขึ้นมา ทำให้จิตใจเราดีขึ้นมา เราขอแค่นี้ ขอทำใจของเราให้มันไม่ทุกข์ไม่ยากจนเกินไปแล้วระดับของท่านๆ เราเสียสละของเราเพื่อบุญกุศลของเรา บุญกุศลมันเกิดจากไหน? เกิดที่เราได้เสียสละออกไปแล้ว สิ่งใดที่ขุ่นข้องหมองใจ เราก็เสียสละ เสียสละสิ่งที่เป็นวัตถุๆ เราเสียสละเพื่อปากท้อง เพื่อปากท้อง

สังคมถ้ามีความจุนเจือกัน มีความรุ่มเย็นต่อกัน สังคมนั้นก็จะมีความรุ่มเย็นเป็นสุข เราเสียสละสิ่งที่เป็นปัจจัยเครื่องอาศัยเพื่อสังคม เพื่อชุมชน แล้วเราก็พยายามเสียสละไอ้ที่กิเลสค้นหาความทะยานอยาก สิ่งที่เราไม่พอใจ เราไม่ชอบใจที่มันฝังอยู่ในหัวใจของเรา เราจะเสียสละอย่างไร

ความตระหนี่ถี่เหนียว ความตระหนี่ถี่เหนียวมันเกิดในหัวใจเรา แล้วมันก็ตระหนี่ถี่เหนียวไปทั่ววัตถุ ของเราๆ ไม่ให้ใครทั้งสิ้น ของเราๆ พอมันเสียสละออกไป มันไปขัดแย้งกับไอ้ความตระหนี่ถี่เหนียวของเราๆ ของเราให้เขา ให้เขา มันไม่พอใจ มันคั่นๆ นี่ฝึกหัด

การเสียสละทานๆ การเสียสละทานเพื่อความตระหนี่ถี่เหนียวของเรา เพื่อไอ้ที่ความบีบคั้นหัวใจเรา ถ้าฝึกหัดๆ ขึ้นมา มันจะตอบสนองไปที่นั่น ถ้ามั่นตอบสนองไปที่นั่น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางอุบายไว้ การเสียสละทานๆ อุบายวางไว้ วางไว้เพื่อให้เราฝึกหัดใจ

ไอ้คนที่เสียสละก็ “ไอ้โฮ! เห็นแก่ตัวๆ” เห็นแก่ตัวเขาเป็นอุบาย เวลาเราสั่งสอนลูกเราให้ลูกเราอย่าเอาเปรียบเพื่อน ให้ลูกเรารู้จักเสียสละ นี่เราฝึกหัดเขาๆ เราฝึกหัดเขา นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฝึกหัดบริษัท ๔ ฝึกหัดพวกเราๆ แต่มันฝึกหัดจนมันเป็นไปได้จริง

การเสียดสออย่างนั้น ระดับของท่าน เราก็ต้องมีศีลของเรา ศีลคือความปกติของใจ ถ้าใจมันเสียดสอแล้ว มันมีหลักมีเกณฑ์แล้ว ให้มันเป็นความปกติความตั้งมั่นของมัน ถ้ามันตั้งมั่น มีศีล ถ้ามีศีล มีศีลที่ไหน? มีศีลในใจของเราไง ไม่ใช่มีศีลเพื่อให้คนเคารพนับถือไง ถ้ามีศีลบอก “ทำอะไรไม่ได้เลย ศีล ๕ โภกาก็ไม่ได้ อะไรก็ไม่ได้”

ไปโกหกอะไรเขา เราพูดตามความจริงของเรา เราพูดตามความจริงของเรา ไม่ได้โกหกอะไรเขา เราไม่ได้เจตนาที่ว่าเราจะไปล้วงกระเป๋าเขา ถ้าความโกหกคือว่ามีเจตนา เจตนาโกหกเพื่อผลประโยชน์กับเรา มันถึงจะมีผล เราไม่ได้โกหกเขา พ่อแม่สอนลูกโกหกหรือเปล่า ไปไม่ได้นะ ตำรวจจับๆ ตำรวจที่ไหนจะมาจับ ตำรวจจะมาจับเด็กหรือ จับแม่มันนะ แม่มันปล่อยให้เด็กมันวิ่งเต้น แต่เราก็มว่าตำรวจจับๆ

ไอ้ไม่ได้โกหก ไอ้ที่เราอยากจะให้ลูกเราอยู่ในร่องในรอย เวลาโกหก นู่นก็โกหก นี่ก็โกหก เวลาไม่ได้ถือศีลนะ เวลามันโกหกทั้งวันเลย บอกไม่ได้โกหก เวลามันถือศีลมาหน่อยมันบอกจะโกหกนะ

ความปกติของใจ ถ้าใจมันปกติ เพราะกิเลสมันคืนรนไป พอจะถือศีล ๕ จะมีศีล ๕ กิเลสมันคืนแล้ว นู่นก็ไม่ได้ นี่ก็ไม่ได้ แต่ถ้ามันจะไปทำตามใจมันนะ ได้ ดี ไปเลย นี่ไง มันขัดแย้งไง แต่เราฝึกหัดของเรา ระดับของท่าน ถ้าทำทานของเราแล้ว ระดับของท่าน นู่นก็ดี เออ! สังคมร่วมเย็นเป็นสุขนะ ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบกันนะ ไปแล้วมีแต่ความเมตตาต่อกัน มีความยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกันนะ

แล้วถ้ามันดีขึ้นล่ะ ดีขึ้นก็รักษาศีล ทาน ศีล ภาวนา ถ้าภาวนานะ เราจะชื่นใจชื่นชมเขาที่เขาไปวัดไปวา สังคมที่ไปวัดไปวา ไปวัดไปวามันเป็นบัณฑิต บัณฑิตคือคนที่แสวงหาคุณงามความดี ถ้าเราแสวงหาคุณงามความดี เราจะเจอจากัน เราก็ได้เจอจากด้วยความไว้วางใจ นี่ถ้าเราคบบัณฑิตๆ ถ้าคบบัณฑิตแล้ว สิ่งที่เขาจะพัฒนาขึ้นๆ เราพัฒนาขึ้น

เวลาในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ ที่ไหนมีการละเล่นฟ้อนรำ ไปที่นั่น ที่ไหนมีการรื่นเริง ไปที่นั่น นี่ผู้ที่ไม่มีศีลใจ ถ้าเรามีศีล เราไม่ไปรื่นเริงกับเขาแล้ว เราไม่ไปรื่นเริงกับเขา เราจะอยู่ที่ไหนล่ะ ถ้ามันมีศีล มีศีลมันก็มีความสงบของใจ ถ้าความสงบของใจนะ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารภที่นี้แหละ เธอจงมีกรรมเป็นที่พึงเกิด อย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่พึงเลย แล้วพวกเราก็แสวงหาครูบาอาจารย์กัน แสวงหาที่พึ่งๆ แต่ถ้าหาที่พึ่งนะ เวลาสังกรรมในใจของหลวงปู่มัน เธอจงมีกรรมเป็นที่พึงเกิด อย่ามีบุคคลอื่นเป็นที่พึ่งเลย แต่กรรมะสังกรรมอันนี้มันอยู่ในใจของบุคคลคนนั้น มันอยู่ในใจของครูบาอาจารย์ของเรา เราก็ต้องแสวงหาของเรา

เธอจงมีกรรมเป็นที่พึงเกิด จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง จากใจหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านอุทิศส่าห์เมตตาณะ เสียสละนะ เวลาหลวงตาท่านเล่าถึงความทุกข์ลำบากของหลวงปู่มั่น โอ้อโฮ! มันสะเทือนใจมาก คนเราเจ็บไข้ได้ป่วย คนเราแก่เฒ่าเจ็บไข้ได้ป่วย มันก็ต้องดูแลรักษา เวลาท่านปกติท่านก็อยู่วัด เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย หลวงตาท่านบอกว่าท่านเข้าไปลี้กไปอีก เวลาคนเจ็บไข้ได้ป่วยเขาต้องบำรุงร่างกาย ถ้าเวลาเจ็บไข้ได้ป่วย ท่านฉันท่วมกับเกลือ นี่ไง แล้วท่านทำอะไร ท่านทำอะไร

เวลาท่านทำ ท่านทำเพื่อเป็นแบบอย่างไง

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถามพระกัสสปะ พระกัสสปะก็เป็นพระอรหันต์เหมือนกัน อายุ ๘๐ เหมือนกัน แล้วถือธุดงค์วัตร สังฆาฏิปะชุนๆ ถึง ๗ ชั้น อายุก็ ๘๐ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถาม “กัสสปะเอ๋ย เธอก็เป็นพระอรหันต์เหมือนเรา อายุก็ปานเรา ๘๐ เหมือนกัน ทำไมเธอต้องมาถือธุดงค์วัตรอย่างนี้อีกละ”

พระกัสสปะบอกว่า ข้าพเจ้าไม่ได้ทำเพื่อข้าพเจ้า เพราะข้าพเจ้าเป็นพระอรหันต์นะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพยาน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นคนถามเอง “กัสสปะเอ๋ย เธอก็เป็นพระอรหันต์แล้ว ทำไมเธอต้องถือธุดงค์วัตรอยู่ที่นี่ อายุก็ปานเราแล้วทำไมไม่ผ่อนคลาย”

“ข้าพเจ้าทำเพื่ออนุชนรุ่นหลังได้เป็นคติได้เป็นแบบอย่าง

ได้เป็นคติได้เป็นแบบอย่างเพราะว่า เวลามหายานเขาถือพระกัสสปะเป็นอัครสาวกเบื้องซ้ายเบื้องขวา เพราะเขาถือว่ามีปัญญามาก เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชูดอกไม้ขึ้นมอดอกหนึ่ง แล้วท่านก็ยิ้ม ถามว่าใครรู้บ้างๆ ไม่มีใครรู้เลย พระกัสสปะเข้าใจ ท่านก็วางลงเซนเขาถึงถือพระกัสสปะเป็นผู้ที่มีปัญญาเลิศ

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตั้งนะ ตั้งพระสารีบุตรเป็นผู้มีปัญญาเลิศ เพราะสารีบุตรเป็นอัครสาวกเบื้องขวา ได้เผยแผ่ ได้ทำประโยชน์กับศาสนามาก พระกัสสปะก็ได้ทำประโยชน์กับศาสนา แต่เวลาความละเอียดความลึกซึ้งขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เป็นผู้ที่ตั้งเอตทัคคะว่าอัครสาวกเบื้องซ้ายและเบื้องขวา พระโมคคัลลานะ พระสารีบุตร แต่เวลาพระกัสสปะไม่มีความสามารถหรือ

มี มีความสามารถทั้งนั้นนะ แต่ความลึกซึ้งของปัญญามันแตกต่างกัน นี่แตกต่างกันนะ

ข้าพเจ้าถือปฏิบัติไปเพื่ออนุชนรุ่นหลัง ได้มีคติได้มีแบบอย่าง ได้มีการกระทำว่ามีแบบอย่างทำมาเป็นตัวอย่างของเรา

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านทำของท่านๆ เวลาหลวงตาท่านพูดถึงว่าหลวงปู่มั่นท่านทำเป็นตัวอย่าง แต่หลวงปู่มั่นท่านเป็นผู้นำ เพราะมันไม่มีครูบาอาจารย์ที่จะมีวุฒิภาวะเสมอท่าน ท่านถึงไม่ได้พูดกับใครๆ แต่เวลาท่านพูด ท่านพูดกับผู้อุปัฏฐากอุปถัมภ์ท่านไง เพราะหลวงตามหาบัวท่านเป็นคนอุปัฏฐากหลวงปู่มั่น อุปัฏฐากหลวงปู่มั่น ท่านเป็นคนรู้คนเห็น ท่านเป็นคนเอาอาหารใส่บาตรหลวงปู่มั่น แล้วหลวงปู่มั่นก็เอาอาหารของท่านไปใส่บาตรหลวงตา เพราะหลวงตาท่านถือธุดงค์วัตร

“มหาๆ ขอใส่บาตรหน่อย เพราะว่าจะอะไร เพราะศรัทธามาสายๆ” เพราะอะไร เพราะเวลาคนประพฤติปฏิบัติมาแล้ว เวลาถือธุดงค์วัตรไปแล้วมันก็ถือว่าของเราต้องทำเข้มข้น มันก็แบบว่าถือทฤษฎีอันหนึ่ง แล้วท่านใส่บาตรไปให้มันไปชุนช้องหมองใจใจ เพราะเราถือธุดงค์ ไม่ให้ใครจะต้องบาตรของเรา แต่เวลาหลวงปู่มั่นใส่มา เพราะหลวงปู่มั่นท่านเป็นอาจารย์ ท่านเป็นที่เคารพนับถือของหลวงตา พอมันใส่ลงไปแล้วมันก็ เอ้อะๆ เอ้อะๆ อยู่นะ เพราะอะไร

นี่คืออุบาย นี่คือเทคนิคการสอน นี่คือให้หลวงตาของเราได้ใช้สติปัญญาให้รอบคอบทางซ้ายก็ฝึก ทางขวาก็ฝึก มัชฌิมาปฏิปทาความสมดุลๆ แต่มันสมดุลตรงไหนล่ะ มันสมดุลขณะที่เราทำนะ

หลวงตาท่านพูด เวลาท่านประพฤติปฏิบัติด้วยความเข้มข้นตอนนั้นถูกไหม? ถูก ขณะที่เราทำเข้มข้น ขณะที่เราประพฤติปฏิบัติ เรายังไม่มีหลักมีเกณฑ์ เราต้องเข้มข้นของเรา ถ้าเราเข้มข้นของเรา แต่เวลามันผ่านไปแล้ว ใจ้ความเข้มข้นนั้นก็ฝึก เพราะมันถูกตอนนั้น มันถูกตอน

ที่เราชวนขวย มันถูกที่เรามีการกระทำ แต่เพราะมันถูก เราก็เลยยึด แต่ถ้ามันถูกแล้ว เราทำแล้ว ให้มันสมควรของมัน มันจะเป็นอย่างไร

ครูบาอาจารย์ท่านชี้นำๆ คุณ เวลาหลวงปู่มันท่านไม่มีคนที่สูงกว่าที่ท่านจะได้กล่าวสิ่งใดไว้ แต่ท่านก็กล่าวกับลูกศิษย์ลูกหารอบข้างของท่าน ท่านทำเป็นตัวอย่าง ท่านทำเป็นตัวอย่างไ้ที่เวลาท่านประพฤติปฏิบัติเป็นตัวอย่างๆ เป็นตัวอย่างเพื่อใครละ เป็นตัวอย่างเพื่อสัทธาวิหาริก เป็นตัวอย่างพระที่ประพฤติปฏิบัติ

เวลาหลวงตาท่านบอกเลย ท่านให้หลวงปู่มันผ่อนคลาย

“ไม่ได้หรือก้อไอ้พวกตาคำๆ มันมองอยู่ ไอ้พวกตาคำๆ นะ”

คำว่า “ตาคำๆ” ความเชื่อถือ ความเชื่อถือความศรัทธา ความไว้วางใจ เราต้องการคนที่มีคุณภาพเป็นคนที่ชักนำเรา แล้วเราไปติเอง เราไปเห็นความบกพร่องเสียเอง พอเราเห็นความบกพร่องเสียเอง แล้วเราจะลงใจใครละ ท่านพยายามเสียสละ เสียสละอย่างนั้น

นี่พูดถึง พูดถึงว่าตัวท่านเองไม่มีสิ่งใดขุ่นข้องหมองใจหรือ เพราะตัวท่านเองเป็นพระอรหันต์ทั้งนั้น แต่พวกเราเอามาเป็นคติเป็นตัวอย่าง เอามาจินตนาการกันอยู่นี้ เหมือนกับนิทานครูบาอาจารย์ แต่ความจริงไม่ใช่ ความจริงเคารพนบอบ ความจริงจะให้เห็นว่าพวกเราไม่รู้จักตัวเอง ไม่รู้จักใจของเรา ไม่รู้จักเล่ห์กลของกิเลส แต่ครูบาอาจารย์ที่ท่านพ้นกิเลสไปแล้ว เวลาวิธีการสั่งสอน เราไม่รู้เท่า เราทันท่านไม่ได้เลย แต่เวลาเราทันท่านขึ้นมา มันก็จะเป็นประโยชน์กับเรา นี่ขั้นของภาวนา

ฉะนั้น วันนี้วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เวลาพระพุทธศาสนาให้เราเข้าวัดเข้าวา เพราะวัดวาเป็นที่อยู่ของผู้ทรงศีล ผู้ทรงศีลนะ ผู้ทรงศีล แล้วผู้ทรงศีลนั้นมีศีล มีสมาธิ มีปัญญาขึ้นมา แต่ครูบาอาจารย์ของเรา ถ้ามีสมาธิ มีปัญญาของเราขึ้นมา ท่านเห็นโทษนะ เห็นโทษของที่ไหนมีการละเล่น ไปติดที่นั่น ที่ไหนมี ไปติดที่นั่น ผู้ทรงศีล ผู้ที่มีสติปัญญา ท่านจะเข้าสู่ที่ความสงบที่ความวิเวก ถ้าที่ความสงบความวิเวก มันก็ขัดกับกิเลสเราแล้ว “วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มันก็ต้องรื่นเริง ครื้นเครง” อันนั้นเป็นความสำคัญทางโลก

ความสำคัญทางพระพุทธศาสนา คุณสถานที่ประพฤติปฏิบัติทุกที่เขาคงจะจัดอบรม จัดนั่งสมาธิ จัดการค้นหาตัวเอง เพราะศาสนาพุทธสอนลงที่ใจ ปฏิสนธิจิต เกิด แก่ เจ็บ ตาย จิตนี้เวียน

ว่าตายเกิดในวัฏฏะ คนที่สร้างคุณงามความดีมา ถ้าเกิดก็เกิดด้วยบุญกุศลให้พาเราเกิดดี ให้เราพาเกิดในที่สมความปรารถนา ให้อย่าเกิดทุกข์เกิดยากจนเกินไป คนที่มีอำนาจวาสนานะ

ถ้าทำความมั่นคงมากขึ้น ทำความสงบของใจให้มากขึ้น แล้วค้นคว้าค้นหาอริยสัจจะความจริง ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ เวลาเราดับขึ้นมามันต้องใจเราดับ เพราะอะไร เพราะสิ่งที่เป็นเวลาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เกิดกับพ่อกับแม่นะ พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก เกิดจากพ่อจากแม่ แต่จริงๆ เวลาเกิดมาก็จิตเราปฏิสนธิ เกิดในไข่ เกิดในน้ำคร่ำ เกิดในครรภ์ เกิดในโอปปาติกะ

เวลาทางโลกตรวจดีเอ็นเอ พันธุกรรมของพ่อของแม่หมดเลย แต่หัวใจ หัวใจเป็นของเราแม่แต่กำเนิด การเกิด จิตเราเป็นคนเกิด แต่เวลาเกิดแล้วมันก็อาศัยสายบุญสายกรรม สายบุญสายกรรมของพ่อแม่ที่บาลานซ์กัน มาเกิดร่วมเป็นชาติเป็นตระกูลเดียวกัน แต่เวลาเราทำคุณงามความดี อภิชาติบุตร บุตรที่ดีกว่าพ่อกว่าแม่ บุตรที่ดูแลพ่อแม่ แต่เวลาบุตรที่เกิดมาด้วยเวรด้วยกรรม ทำให้พ่อแม่เจ็บช้ำน้ำใจ การที่ทำให้พ่อแม่เจ็บช้ำน้ำใจ บาปกรรมทั้งนั้นนะ เพราะเดี๋ยวเองจะได้ อย่างนั้น เองจะต้องมีลูกมีเต้าไปข้างหน้า แล้วลูกเต้าเองทำเองแล้วเองต้องจำไว้ เองต้องจำไว้ แต่เวลาเราคิดไม่ถึง “ทำไมเป็นอย่างนี้ๆ”

กรรมคือการกระทำ พระพุทธศาสนาสอนถึงกรรมคือการกระทำ ทำดี ทำชั่ว เราก็บอกการกระทำคือสิ่งที่ชั่วร้ายทั้งนั้น คือเรามีแต่เวรแต่กรรมทั้งนั้น แล้วกรรมดีเราไม่มีใช่ไหม เราไม่มีความคิดที่ดีเลยหรือ เราไม่มีสติปัญญาที่ค้นคว้าให้ความเป็นดีของเราบ้างเลยหรือ

แล้วถ้าเวลาวิปัสสนาไปเกิดภาวนามยปัญญา มันปัญญาของเรา มันจะไปบอกใคร มันปัญญาของเรา ระหว่างกิเลสกับธรรมมันประหัดประหารกันในใจของเรา เวลาปัจจุจัดตั้งสันติภคินิโกล เวลามันชำระล้างแล้ว เวลามันสมุจเฉตพหุหนแล้ว เวลามันเป็นอกุปปธรรม สัจธรรมในใจอันนั้นนะ นี่ไง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสำคัญที่นี้

เวลาเราว่าไปกราบไปไหว้พระบรมสารีริกธาตุ ไปกราบไปไหว้พระธาตุของพระอรหันต์ แต่เราไม่ค้นพุทธะในใจเรา ถ้าเราเจอพุทธะในใจเรา สัจจะความจริงในใจเรานะ มันเป็นเรื่องนี้ไง นี่ไง ปริยัติคือการศึกษาล่าเรียนไง ปฏิบัติคือการกระทำให้เกิดขึ้นมาเป็นความจริงไง ถ้าเกิดขึ้นเป็นความจริง แค่ว่าสมาธิได้ก็ระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยบุญด้วยคุณแล้ว แล้วถ้าเป็นความจริงขึ้นมาอีกนะ โอ้โฮ! มันจะระลึกถึงแล้วมันจะซาบซึ่งมาก

ฉะนั้น เวลาหลวงตาท่านบรรลุนิพพาน เห็นไหม พระหนุ่มๆ องค์หนึ่งกราบแล้วกราบเล่า
กราบแล้วกราบเล่า กราบถึงคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้บุกเบิก ไม่มีครูบาอาจารย์ชักนำมา เราจะดิ้นรนมาได้ขนาดไหน เราดิ้น
รนได้ขนาดนี้นะ มันซาบซึ่งบุญคุณอันนั้นนะ บุญคุณ น้ำใสใจจริงจากใจอันนั้นนะ กราบอันนั้น
ไม่ได้กราบวัตถุ ไม่ได้กราบสังคัม ไม่ได้กราบโลก ไม่ได้กราบสิ่งใดเลย กราบบุญกราบคุณของ
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เอวัง